

การศึกษาวิเคราะห์เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย*

An Analytical Study of Gods in Hindu Philosophy That Influence Thai Society

วิจิตตรี ธรรมรักษ์, สุวิน ทองปั้น และจักรวาล วังศ์พวงวัน
Wijittree Dhammarak, Suwin Thongpan and Chakkapan Wongpornpavan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Wijittree999@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเทพเจ้าในปรัชญาฮินดู 2) ศึกษาเทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย 3) วิเคราะห์เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร เก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ คัมภีร์พระเวท และเอกสารทุติยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

- ปรัชญาฮินดูกล่าวถึงเทพเจ้ามีอยู่ในสภาวะจิตซึ่งเป็นสิ่งที่ป็นนามธรรม เป็นสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เป็นสิ่งที่อยู่ชั่ววันรันดร์ เป็นสัพพัญญู เป็นผู้มีอำนาจไร้ขีดจำกัดสามารถบันดาลให้สรรพสิ่งเป็นไปตามอำนาจของตน ทรงสถิตอยู่ทุกหนทุกแห่ง ทรงเป็นผู้สร้าง ผู้ทำลาย และผู้ปกครองหรือผู้รักษาสรรพสิ่งให้คงอยู่
- เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยมีอยู่ 3 องค์ใหญ่ คือ 1) พระพรหมซึ่งเป็นพระเจ้าผู้สร้าง 2) พระศิวะซึ่งเป็นพระเจ้าผู้ทำลาย และ 3) พระนารายณ์ซึ่งเป็นพระเจ้าผู้รักษา เทพเจ้าทั้งสามองค์นี้เรียกว่าตรีมูลติ ส่วนเทพเจ้าองค์อื่นๆ เป็นเทพเจ้าที่เป็นบริวาร เช่น พระพิฆเนศ เจ้าแม่อุมา เป็นต้น ซึ่งเทพเจ้าเหล่านี้จะปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระเวท ถึงแม้ว่าคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาแต่เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูก็ยังมามีอิทธิพลสังคมไทยเป็นอย่างมากจนทำให้เทพเจ้าเหล่านี้กลายมาเป็นวิถีชีวิตของคนไทย
- วิเคราะห์เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย ในประเด็นที่คนไทยนำเอาเทพเจ้าที่ปรากฏอยู่ในปรัชญาฮินดูมาเป็นแนวคิดในการแสดงออกและการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันโดย

*ได้รับบทความ: 5 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 30 มีนาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2567

การนำความเชื่อมาเป็นข้อกำหนดหรือเป็นกฎระเบียบของสังคม และเป็นสัญลักษณ์ที่นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติของคนในสังคม 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการเมืองการปกครอง 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านศิลปะ 4) ด้านวัฒนธรรมประเพณี 5) ด้านการดำรงชีวิต

คำสำคัญ: เทพเจ้า; ปรัชญาฮินดู; อิทธิพล; สังคมไทย

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the concepts of gods in Hindu philosophy, 2) to study the influences of gods in Hindu philosophy on Thai society, and 3) to analyze the influences of gods in Hindu philosophy on Thai society. It is documentary research. Collect information from primary are Vedas and secondary documents. Descriptive data were analyzed according to the inductive principle.

The results showed that:

1. Hindu philosophy states that gods exist in an abstract mental state. is something that is beyond nature It is something that exists eternally, is omniscient, has limitless power, able to influence all things according to his power. He was everywhere. He is the creator, destroyer, and ruler or preserver of all things.

2. There are 3 major deities in Hindu philosophy that influence Thai society: 1) Brahma, the creator, 2) Shiva, the destroyer, and 3) Vishnu, the preserver. These three gods are called Trimulti. The other gods are gods who are attendants such as Ganesha, Uma goddess, etc. The gods knew about the miracles in the Vedic legends so that Thai people could gain respect, but the gods in the gospels were so ignorant of Thai society that the Greek gods became the stories of the Thai people.

3. Analyze the gods in Hindu philosophy that influence Thai society. In the issue of Thai people adopting the gods that appear in Hindu philosophy as concepts for expression and conduct in daily life. By using beliefs as requirements or rules of society. And it is a symbol that leads to the behavior of people in society in 5 areas as follows: 1) Politics and government 2) Education 3) Arts 4) Culture and traditions 5) Living.

Keywords: God; Hindu philosophy; influence; Thai society

1. บทนำ

เทพเจ้าเป็นสิ่งที่มืออยู่กับมนุษย์โลกมาตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ ชาวอินเดียมีความเชื่อเทพเจ้ามาตั้งแต่บรรพบุรุษ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้มีเทพเจ้าจำนวนมากจนนับไม่ถ้วน ซึ่งมีหลักฐานปรากฏชัดเจนในคัมภีร์พระเวท จนมีคำกล่าว่ว่าประเทศอินเดียเป็นดินแดนต้นกำเนิดของเทพเจ้าทั้งหลาย และเทพเจ้าที่มีต้นกำเนิดจากประเทศอินเดียได้มีอิทธิพลต่อ สังคมไทยในหลายด้าน สำหรับแนวคิดเรื่องเทพเจ้าซึ่งเป็นการเชื่อมีลักษณะเป็นวิญญาณนิยม (Animism) คือเชื่อว่าวิญญาณศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ในสิ่งที่ตนนับถือ ซึ่งสามารถให้คุณและโทษแก่มนุษย์ได้ จึงเกิดมีพิธีบูชาบวงสรวงเพื่อเอาใจวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ไม่ให้ดลบันดาลโทษภัยแก่มนุษย์ และเพื่อให้ดลบันดาลแต่คุณความดีแก่มนุษย์ จนในที่สุดวิญญาณศักดิ์สิทธิ์นั้นได้รับการยกย่องขึ้นเป็นเทพเจ้า และเชื่อว่าไฟเป็นทูตของเทพเจ้า ดังนั้น จึงทำการบูชาเทพเจ้าด้วยการนำเครื่องบูชาทั้งหลายเผาไฟ เพราะเชื่อว่า 1) เทพเจ้าได้เสวยแล้ว และ 2) ควันทูตที่ลอยขึ้นไปนั้นเป็นสื่อระหว่างเทพเจ้ากับมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าเทพเจ้าที่ตนเคารพนับถือนั้น สถิตอยู่บนสวรรค์หรือบนยอดเขาสูง เช่น ยอดภูเขาหิมาลัย (สุนทรณ รัชชี, 2537)

แนวคิดเรื่องเทพเจ้าของชาวอินเดียได้มีอิทธิพลต่อแนวคิดของชนชาติตะวันออกมาก เพราะประเทศอินเดียเป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมของสายตะวันออก เทพเจ้าของชาวอินเดียจะมีหลักฐานปรากฏชัดเจนอยู่ในปรัชญาฮินดู และปรัชญาฮินดูมีพัฒนาการมาจากการผสมผสานกัน

ระหว่างแนวความคิดของ 2 ชนเผ่า คือ คนพื้นเมืองเดิม เรียกว่า มลิกษะบ้าง ทัสยู่บ้าง ดราวิเดียนบ้าง กับชนเผ่าอารยัน โดยถือว่าแนวคิดของคนพื้นเมืองเดิม เป็นระบบแนวคิดที่เกิดขึ้นก่อนแนวคิดที่ยึดถือตามคัมภีร์พระเวท และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก คือ แนวคิดทางปรัชญาและศาสนาของคนพื้นเมืองเดิมของอินเดียก่อนที่พวกอารยันจะอพยพลงมายึดครองนั้น คือ แนวคิดความเชื่อที่เคารพนับถือและบูชาโลกธาตุ 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ รวมทั้งต้นไม้ใหญ่และภูเขา

สังคมไทยมีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าเป็นอย่างมาก และเทพเจ้าจะมีอิทธิพลต่อคนไทยไม่ว่าจะเป็นด้านแนวคิด ปรัชญา ความเชื่อ จนกลายมาเป็นวิถีชีวิตของคนไทยที่มีความเป็นอยู่ที่มีความผูกพันอยู่กับเทพเจ้าตั้งแต่เกิดจนตาย เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย สังคมไทยแม้จะมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่นับถือ แต่ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าก็ยังมีอยู่ เช่น ความเชื่อในเรื่องกษัตริย์ว่าเป็นสมมุติเทพ ความเชื่อในพระอูมา พระพิฆเนศ เป็นต้น จนถึงกับมีเทวสถานในการจัดพิธีกรรมบูชาเทพเจ้า วรรณคดีคือศิลปกรรมประเภทหนึ่ง ที่สร้างสรรค์จากความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของมนุษย์ ถ่ายทอดทางภาษาให้ผู้อ่านได้รับรู้ เข้าใจ เกิดอารมณ์สะท้อนใจไปตามถ้อยคำ และเรื่องราวต่างๆ

ในประเทศไทยมีการสร้างเทวสถานจำนวนมากมาย และยังมีการสร้างเทพเจ้าในวัดวาอาราม เพื่อเป็นสิ่งบูชาสักการะขอพรเพื่อเป็นความมงคลแก่ชีวิต เพื่อการสักการะในการขอให้เทพเจ้าประทานความสุข ขอความมั่งคั่งความร่ำรวยจาก

เทพเจ้า รวมถึงการขอความสมหวังสมความปรารถนา อธิฐานขอทรัพย์โชคลาภ เพื่อให้เทพเจ้าประทานพรให้สมหวัง เพื่อให้เทพเจ้าทรงปกป้องคุ้มครอง รวมถึงการกราบไหว้บูชาเพื่อให้เทพเจ้าช่วยทำลายศัตรู ขอพรให้ชนะศัตรู และการบูชาที่มีมากมายหลากหลายองค์เทพนั้น เราสักการะเทพจากคำบอกเล่า สักการะตามคำแนะนำกันปากต่อปาก จากสื่อชวนเชื่อ จนกระทั่งมาศรัทธาด้วยตนเอง เพราะได้สมพรปรารถนา ที่เป็นพรที่เห็นและสัมผัสได้ในชาตินี้เท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยนั้น ควรศึกษาในส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นแนวคิดเรื่องเทพเจ้าอย่างแท้จริง เพราะองค์ความรู้ในส่วนนี้มีผู้สนใจศึกษาและเผยแพร่ น้อยมาก ที่เห็นชัดเจนว่า เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย ซึ่งคนไทยได้นำเอาเทพพระเจ้าของมาเป็นแนวคิดมาสู่การประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นกฎระเบียบของสังคม และเป็นสัญลักษณ์ที่นำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันในด้านต่างๆ

เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูมีอิทธิพลต่อสังคมไทยตั้งแต่เกิดจนตาย ที่ปรากฏชัดเจน คือ เทพเจ้ามีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และด้านการดำรงชีวิตหรือวิถีชีวิตของคนไทย จนนำไปสู่การกำหนดโลกทัศน์ ชีวิตทัศน์ เอกลักษณ์ ความเชื่อ ค่านิยมของคนไทย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่วนหนึ่งสะท้อนออกมาทาง วรรณคดีวรรณคดีของไทยหากนับตั้งแต่พื้นฐานความเป็นมาของชาติไทย ที่เริ่มตั้งแต่สุโขทัยเป็นราชธานี จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ได้สะท้อน

ถึงสภาพสังคมค่านิยมในด้านความเป็นอยู่ และศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อต่างๆ (นราวัลย์ พูลพิพัฒน์, 2562, หน้า 69-82)

ในด้านวรรณคดีไทยหลายเรื่องมักจะมีตัวละครที่เป็นเทพเจ้าปรากฏอยู่ เช่น พระนารายณ์ในเรื่องรามเกียรติ์ พระอินทร์ในเรื่อง มหาเวสสันดรชาดก พระยมในเรื่องสวาทรี เป็นต้น แต่เทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ที่มีความสำคัญที่เป็นที่นิยม อ่อนนอบนุชากัน มากที่สุด ได้แก่ พระอิศวร พระพรหม และพระนารายณ์ เพราะเชื่อกันว่าเป็นผู้บันดาลความทุกข์ ความสุข การเกิด การตาย ให้มากที่สุด กล่าวกันว่า พระพรหมทำหน้าที่เป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่ง พระนารายณ์ หรือพระวิष्ณุทำหน้าที่เป็นผู้ปกป้องคุ้มครอง รักษา ส่วนอิศวรหรือพระศิวะทำหน้าที่เป็นผู้ทำลายล้างโลกและจักรวาล เพื่อก่อให้เกิดการสร้างกับใหม่ (ธนาภิต, 2546, หน้า 25) จึงมีผู้คนเคารพศรัทธา ยึดโยงผสมผสานกับพิธีกรรมในสังคมไทย จนเกิดความเชื่อ ว่ากษัตริย์คือสมมุติเทพที่ลงมาปกป้องรักษาโลก แม้ว่าประเทศไทยจะมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่มีคนนับถือเป็นจำนวนมาก แต่ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า บางองค์ก็ยังผนึกแน่นไม่เปลี่ยนแปลง (นราวัลย์ พูลพิพัฒน์, หน้า 69-82) ที่เห็นชัดเจนว่าเทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย ซึ่งคนไทยได้นำเอาเทพเจ้ามาเป็นแนวคิดมาสู่การประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นกฎระเบียบของสังคม และเป็นสัญลักษณ์ที่นำไปสู่การปฏิบัติใน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการเมืองการปกครอง 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านศิลปะ 4) ด้านวัฒนธรรมประเพณี และ 5) ด้านการดำรงชีวิตหรือวิถีชีวิตของคนไทย

จากประเด็นที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงศึกษาวิเคราะห์ เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย เพื่อให้ได้น้องความรู้เกี่ยวกับเทพเจ้าในปรัชญาฮินดู ที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย โดยเฉพาะการดำเนินชีวิต ของคนไทยในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเทพเจ้าในปรัชญาฮินดู
2. เพื่อศึกษาเทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐม (Primary Sources) คือ ข้อมูลจากคัมภีร์พระเวทที่เป็นภาษาอังกฤษและ คัมภีร์พระเวทที่แปลเป็นไทย และรวบรวมข้อมูล จากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ เก็บรวบรวมจากเอกสารปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบข้อมูลระหว่างข้อมูลที่ได้ จากเอกสารปฐมภูมิกับเอกสารทุติยภูมิ แล้วเลือกเอา เฉพาะข้อมูลที่ตรงกันมาวิเคราะห์ ส่วนข้อมูลที่ไม่ ตรงกันจะนำไปเพื่อการศึกษาต่อไป หลังจากได้ ข้อมูลที่ตรงกันแล้วผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ด้วยการพรรณตามหลักอุปนัยวิธี ในประเด็นเกี่ยว

กับเทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย ใน 5 ด้าน 1) ด้านการเมืองการปกครอง 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านศิลปะ 4) ด้านวัฒนธรรมประเพณี และ 5) ด้านการดำรงชีวิตหรือวิถีชีวิตของคนไทย

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เทพเจ้าใน ปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย ผู้วิจัยได้ ทำการวิเคราะห์ข้อจากเอกสารปฐมภูมิและทุติย ภูมิเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ มีผล การวิจัยพบว่า

1. แนวคิดเทพเจ้าในปรัชญาฮินดูจาก การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว สามารถสรุปออกมาประเด็นๆ ได้ดังนี้

1.1 เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูในคัมภีร์ พระเวท เวทานตะ มีนางสา และโยคะ ได้กล่าวถึง เทพเจ้าที่แตกต่างกันไปตามความคิดเห็นตน ตาม คัมภีร์ที่ตนศึกษา จากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มพหุเทวนิยม เป็นกลุ่มที่เชื่อว่าเทพเจ้ามี หลายองค์ ซึ่งแต่ละองค์ก็ทำหน้าที่แตกต่างกันออกไป 2) กลุ่มเอกเทวนิยม เป็นกลุ่มที่เชื่อว่าเทพเจ้ามี องค์เดียวองค์ ส่วนที่เห็นเทพเจ้าหลายองค์เป็น เพียงการแปลงร่างของเทพเจ้าองค์เดียวเท่านั้น

1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าผู้สร้าง โลกและสรรพสิ่ง ปรัชญาฮินดูเดียวที่กล่าวไว้ใน คัมภีร์พระเวทได้กล่าวถึงเทพเจ้าที่เป็นองค์หลักอยู่ 3 องค์ ได้แก่พระพรหม ซึ่งเป็นพระผู้สร้าง พระวิษณุหรือพระนารายณ์ ซึ่งเป็นพระผู้รักษา และพระศิวะ ซึ่งเป็นพระผู้ทำลาย เทพเจ้าทั้งทั้ง 3

องค์ในการแปลงร่างของเทพเจ้าองค์เดียว ซึ่งการกระทำอย่างนี้เรียกว่า ตรึงรูป เปลี่ยนจากร่างหนึ่งเป็นสามร่าง แนวคิดนี้ปรัชญาอินเดียใช้อธิบายการเกิดขึ้น (พระพรหม) ตั้งอยู่ (พระนารายณ์) และดับไป (พระศิวะ) ของโลกและจักรวาล ดังนั้นเทพเจ้า 3 องค์นี้มีอยู่เพื่อรักษาความสมดุลของโลกและจักรวาล

1.3 ความเชื่อในเรื่องพิธีกรรมการบูชาเทพเจ้าเป็นการกระทำที่ดีที่ศาสนิกชนจะต้องปฏิบัติ การบูชาเทพเจ้านั้นจะประทานพรและทำให้มนุษย์มีความสุขและประสบผลสำเร็จในชีวิตตามที่ตนต้องการและทั้งหมดที่เกิดขึ้นในปรัชญาฮินดูล้วนมาจากแนวคิดที่เป็นระบบที่ได้มีการพัฒนามาเรื่อยๆจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วก็จะยังคงอยู่อย่างยาวนานและยังเป็นพื้นฐานสู่การพัฒนาให้กับแนวคิดอื่นๆ ได้อีกด้วย ซึ่งในแต่ละข้อเมื่อพิจารณาแล้วล้วนเป็นการอธิบายเพื่อนำไปสู่การค้นหาคำความจริงแท้สูงสุดในศาสนาซึ่งเริ่มตั้งแต่ระบบพหุเทวนิยม (Polytheism) หรือ การนับถือเทพเจ้าหลายองค์ เทพแต่ละองค์เป็นตัวแทนปรากฏการณ์ธรรมชาติ กลายมาเป็นเอกเทวนิยมที่นับถือเทพเจ้าเพียงองค์เดียว จนสุดท้ายมาเป็นเอกนิยมที่มีความเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายในสากลจักรวาลเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

แนวคิดเรื่องเทพเจ้าในปรัชญาฮินดูเกิดจากความเชื่อเทพเจ้า คือพระนารายณ์ (หรือพระวิष्ณู) เป็นเทพสูงสุด และก็ยังนับถือเทพอื่นๆ ทั้งนี้พระองค์ถือว่าเป็นเทพแห่งการคุ้มครองปกป้องรักษาโลก นอกจากนี้เทพเจ้าเป็นผู้มีอำนาจ เป็นผู้มีความสามารถที่ไม่มีที่สิ้นสุด การนับถือเทพเจ้านั้น

ได้รับอิทธิพลจากการบูชาบิดามารดา เมื่อบุตรบูชาบิดามารดาย่อมได้รับพรจากบิดามารดาด้วยดังนั้นจึงมีการบูชาเทพจุฑาหารดาด้วยกล่าวคือเทพเจ้านั้นจะคุ้มครองดูแลเหล่าสรรพสัตว์ให้พ้นจากสิ่งชั่วร้าย

การสวดบทสวดสรรเสริญเทพเจ้านั้นเป็นการสวดสรรเสริญเพื่อให้เทพเจ้าพอใจและประทานพร ประทานความสมหวัง ประทานความสำเร็จ ให้เห็นผลในชาตินี้ และแนวคิดการบูชาเทพเจ้าจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำหน้าที่สอนบุคคลให้เข้าใจหลักธรรมที่แทรกซึมอยู่ตามรูปแบบการแสดงความเคารพด้วยการบูชา ที่ต่างกันไปตามท้องถิ่น อันเป็นภาพที่ต่างกันในสังคม แนวคิดการบูชาเทพเจ้าฮินดูนี้ถือเป็นความเชื่อหนึ่งของผู้นับถือเทพเจ้าฮินดู และในขณะเดียวกันก็ถือว่าเป็นหลักในการดำรงชีวิตและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ศรัทธา

เทพเจ้าฮินดูได้ผ่านกระบวนการพัฒนาทางแนวคิดมาเป็นเวลาอันยาวนาน หลายยุคหลายสมัย โดยความเชื่อและการรับรู้ของสังคมที่กล่าวว่า พระพรหมทำหน้าที่เป็นพระผู้สร้าง พระอิศวรทำหน้าที่ผู้ทำลาย และพระนารายณ์ทำหน้าที่ปกป้องรักษาคุ้มครองโลก ปรัชญาฮินดูจึงมีพัฒนาการไปตามตามยุคสมัยที่ต่างกันไปตามหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์พระเวท เช่น เวทานตะ มีมางสา และโยคะ เป็นต้น

ประเทศอินเดียสมัยนี้แบ่งเป็นยุคอินเดียภาคเหนือกับอินเดียภาคใต้ นับถือพระศิวะ เพราะถือว่าพระองค์เป็นเทพแห่งภูเขา ภาคใต้ส่วนใหญ่ นับถือพระวิष्ณูเพราะถือว่าเป็นเทพเจ้าแห่ง

ท้องทะเล พระวิษณุที่มีแนวคิดเรื่องอวตารซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีแล้วตามความเชื่อในไภษณพิกาย พระศิวะตามความเชื่อไศวนิกายซึ่งการลงมาของเทพเจ้าแต่ละองค์นั้นมีความแตกต่างกันตามแต่ละสถานการณ์ ไม่ว่าจะเป็น พระพรหมทรงมีนามหลากหลายตามกำเนิดของพระองค์ แต่ที่ได้รับการขนานนามมากที่สุดคือ ประชาบดี (พระผู้เป็นใหญ่ในประชา) และสยัมภู (เกิดขึ้นเอง) ในส่วนรายละเอียดที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ของพระพรหม พระองค์ประทับอยู่ ณ พรหมโลก คู่กับพระชายาพระนามว่า “สรัสวดี” ความเชื่อเกี่ยวกับพระพรหมในตอนต้นของพระเวทไม่ได้มีการกล่าวถึงนามพระพรหมไว้ แต่มาปรากฏเมื่อตอนที่เป็นศาสนาพราหมณ์แล้ว เป็นเทพเจ้าที่ได้รับการนับถือของพราหมณ์เป็นอย่างมาก เพราะในอดีตถือว่าพระองค์เป็นผู้สร้างโลกพระองค์ พระศิวะเป็นเทพเจ้าที่ศาสนาฮินดูให้การเคารพและศรัทธา

นอกจากรูปเคารพของพระองค์ตามปกติแล้วพระองค์ยังมีสัญลักษณ์เป็นสัญลักษณ์เฉพาะองค์ สืบเนื่องมาจากความเชื่อเดิมแถบลุ่มแม่น้ำสินธุแสดงออกให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ และเป็นบ่อเกิดของสิ่งมีชีวิตทั้งปวงในโลก นอกจากนี้ยังเป็นมหาเทพอีกองค์หนึ่งในสาม บางแห่งเรียกพระองค์ว่า “มหาเทพ” พระองค์ได้รับขนานนามว่าเป็นผู้ทำลาย พระนางปารวตี หรือพระนางอุมาทวีเป็นชายาของพระศิวะ ภาพของพระนางที่ปรากฏจะมีทั้งภาพที่สวยงามและดุร้าย พระองค์มีโอรสกับพระศิวะ 2 องค์ คือ พระคเณศ และพระขันทุกุมาร พระพิฆเนศ พระพิฆเนศเป็นโอรสของพระศิวะและพระนางปารวตีโดยมีรูปเศียรเป็นช้าง

มี 4 กร 4 พระวรกาย มีสีแดงโดยปกติ แต่จะแตกต่างกันไปตามลักษณะกายที่ปรากฏตามความเชื่อที่แตกต่างกันไป พระตรีมูรติ คัมภีร์ของศาสนาฮินดูมีทั้งสอดคล้องกันและแตกต่างกัน พระองค์ก็มีแนวคิดเกี่ยวกับการอวตารลงมาพร้อมกันของเทพเจ้าทั้งสามองค์ (พระพรหม, พระวิษณุ และพระศิวะ) นอกจากมีการนับถือพระตรีมูรติที่มีกลุ่มไภษณพิกาย (Vishnu) หรือวิษณุพิกาย นับถือพระวิษณุหรือพระนารายณ์เป็นเทพสูงสุดและไศวนิกาย (Shiva) หรือศิวะพิกาย นับถือพระศิวะหรือพระอิศวรแล้วศาสนาฮินดูยังมีการนับถือเทพบริวารอีกด้วยไม่ว่าจะเป็นเทพบริวาร เช่น พระอินทร์, พระอัคนี, พระยม, พระสุริยะ, พระวรุณ, พระวาโย, พระกুবเระ และโสมเทพ เป็นต้น เทพบริวารชั้นรองอื่นๆ เช่นครุฑ หรือนาค ซึ่งคัมภีร์ทางศาสนาฮินดูกล่าวว่า นาคเป็นสัตว์กึ่งเทพ และเหล่าอสูรและสิ่งชั่วร้าย

ในชมพูทวีป จึงรับเอาความเชื่อและพิธีกรรมของพราหมณ์เข้ามาไว้ การรับเข้ามานี้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดขึ้นระหว่างกษัตริย์ในดินแดนแถบนี้กับอินเดีย ลักษณะของความเชื่อโดยทั่วไปของยุคนี้คงเป็นการผสมผสานกันระหว่างผี พุทธ และพราหมณ์ โดยพราหมณ์ถูกนำมาใช้เพื่อการส่งเสริมพระราชอำนาจ และเพิ่มความยิ่งใหญ่อลังการให้กับศาสนาผีที่มีอยู่เดิม

ประเทศไทยได้รับปรัชญาฮินดูตั้งแต่ยุคโลหะก่อนประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยและอยุธยา ในการตั้งเมืองใหม่ในสมัยราชกาลที่ 1 พระราชาได้ทรงฟื้นฟูสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม และพระราชพิธี

ให้พราหมณ์จากภาคใต้และจากที่อื่นๆ ที่ลี้ภัยสงครามกลับมารับราชการสนองบรมราชโองการเป็นพราหมณ์ประจำราชสำนักปฏิบัติพระราชพิธีสำหรับพระองค์ฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และอักษรศาสตร์

2. เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย พบว่า ประเทศไทยได้รับแนวคิดปรัชญาฮินดูมาตั้งแต่ยุคก่อนสุโขทัย และปรัชญาฮินดูยังไม่เคยหายไปจากประเทศไทย เมื่อเป็นเช่นนี้แนวคิดเรื่องเทพเจ้าในปรัชญาฮินดูจึงมีอิทธิพลต่อคนไทยมาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการทำวิจัย ผู้วิจัยจึงแบ่งอิทธิพลแนวคิดปรัชญาฮินดูที่มีต่อสังคมไทยออกเป็น 4 ยุคดังนี้

2.1 อิทธิพลแนวคิดปรัชญาฮินดูสมัยสุโขทัย นักประวัติศาสตร์ส่วนมากสันนิษฐานว่าศาสนาพราหมณ์เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทยก่อน สมัยสุโขทัย ซึ่งมีหลักฐานคือ โบราณสถานและรูปสลักเทพเจ้าเป็นจำนวนมาก ได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนา เช่นรูปสลักพระนารายณ์ 4 กร ถือสังข์ จักร คทา ดอกบัว สวมหมวกกระบอกเข้าใจว่าน่าจะมีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 9-10 หรือเก่าไปกว่านั้น (ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกรุงเทพมหานคร) นอกจากนี้ได้พบรูปสลักพระนารายณ์ทำด้วยศิลา ที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โบราณสถานที่สำคัญที่ขุดพบ เช่น ปราสาทพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พระปรางค์สามยอด จังหวัดลพบุรี เทวสถานเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในสมัยสุโขทัย ศาสนาพราหมณ์ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ควบคู่ไปกับพุทธศาสนาในสมัยนี้มีการค้น

พบเทวรูป รูปพระนารายณ์ รูปพระอิศวร รูปพระพรหม รูปพระแม่อุมา รูปพระหริหระ

ประเทศไทยได้รับอิทธิพลแนวคิดพราหมณ์มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์เรื่อยมาจนถึงสมัยสุโขทัย ในสมัยสุโขทัยที่เห็นได้ชัดเจนคือการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น งานพระราชพิธีจะมีการประกอบพิธีกรรมตามคติความเชื่อแบบพราหมณ์ ในคราวสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยเป็นราชธานี ก็มีการประกอบพระราชพิธีตามแบบพราหมณ์ โดยมีพราหมณ์ผู้ประกอบพิธีกรรมตามคติความเชื่อแบบพราหมณ์ผสมกับความเชื่อแบบดั้งเดิมคือมีการบูชาผีหรือบวงสรวงผีด้วย เพื่อบอกกล่าวผีและเทพเจ้า และอัญเชิญผีและเทพเจ้าให้มาเป็นผู้รักษาบ้านเมืองให้อยู่รอดปลอดภัยจากข้าศึกและเพศภัยต่างๆ แม้แต่การออกศึกสงครามแต่ละครั้งก็ต้องมีการทำนายทายทักจากพราหมณ์กำหนดดวงชะตา โดยมีพราหมณ์เป็นผู้รับสนองบรมราชโองการ ตลอดจนแต่งตั้งให้มีพราหมณ์ประจำราชสำนักปฏิบัติพระราชพิธี และเป็นผู้ฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีสมัยสุโขทัยจะมีหลักฐานปรากฏชัดเจนคือมีการสร้างรูปของเทพเจ้าหรือเทวาลัยไว้บนกำแพงเมือง ชุมประตู่ และมีการสร้างเทวสถานไว้เป็นที่สักการบูชาเพื่อเป็นสิริมงคลต่อบ้านเมืองและประชาชนทั่วไป

2.2 อิทธิพลแนวคิดปรัชญาฮินดูในสมัยอยุธยา ในสมัยอยุธยามีความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาพราหมณ์ระหว่างกรุงศรีอยุธยา, เมืองนครศรีธรรมราชและเมืองรามนครแห่งอินเดีย เจ้าเมืองรามนครได้ส่งพราหมณ์ให้มาเผยแพร่ศาสนาและสั่งสอนวิทยาการต่างๆ เป็นอย่างดีด้วยและ

พราหมณ์เหล่านี้ก็จะเข้ามารับใช้ในราชสำนัก กรุงศรีอยุธยาโดยเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ตามลัทธิ พราหมณ์ในวงราชการและในราชสำนักด้วย ในฐานะตำแหน่งพราหมณ์บุโรหิต ทำหน้าที่เป็น พระอาจารย์สอนศิลปวิทยาการต่างๆ เช่น สอน ศิลปศาสตร์ สอนเพลงอาวุธ โหราศาสตร์และ แพทย์ศาสตร์ เป็นต้น

ในสมัยอยุธยามีการบูชาพระคเณศ ปรากฏชัดเจนมากกว่าในสมัยสุโขทัย ส่วนหนึ่งอาจ เป็นเพราะพราหมณ์เข้ามามีบทบาทสำคัญในราช สำนัก โดยได้รับการอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ และมีการอพยพจากพราหมณ์เข้ามาอยู่ในสังคม ไทยมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่คติความ เชื่อในการเคารพและการบูชาพระคเณศรวมถึง เทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ผ่านพระราชพิธี พิธีกรรม และวรรณคดีต่างๆ จึงทำให้พระคเณศเริ่ม เป็นที่รู้จักและแพร่หลายในสังคมไทยมากขึ้น ทั้งใน ฐานะเทพเจ้าผู้จัดอุปสรรค เทพเจ้าแห่งศิลปวิทยา และเทพเจ้าแห่งช้าง (พระเทวกรรม) ชื่อน่าสังเกต ความเชื่อที่พระคเณศเป็น “เทพเจ้าแห่งอุปสรรค” ตามคติความเชื่อในสังคมฮินดูอาจเปลี่ยนแปลงขึ้น ในสมัยนี้ เนื่องจากสังคมไทยให้การเคารพนับถือ ผู้อาวุโส และพระคเณศก็ทรงเป็นเทพเจ้าที่มี บทบาทสำคัญทางศาสนา โดยเป็นปฐมแห่งเทพที่ ต้องได้รับการบูชาก่อนเทพเจ้าอื่นๆ หรือแม้แต่พระ เป็นเจ้า ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ และมี ประวัติมาอย่างยาวนาน สังคมไทยจึงให้ความเคารพบูชาพระองค์ในฐานะ “เทพเจ้าผู้อยู่เหนือ อุปสรรค” หรือ “เทพเจ้าผู้จัดอุปสรรค

2.3 อิทธิพลแนวคิดปรัชญาฮินดูใน

สมัยธนบุรีในปีพุทธศักราช 2310 เมื่อกรุงศรีอยุธยา พ่ายแพ้ในสงครามแก่พม่า เมืองถูกเผา ขนบ ธรรมเนียมประเพณีตำรับตำราต่างๆ ในการ ประกอบพระราชพิธีเกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์ ได้ถูกทำลายไปจำนวนมาก แต่ก็ยังมีหลักฐานระบุ ว่าโบสถ์พราหมณ์ได้ถูกสร้างขึ้นครั้งแรกหลังจาก เสียกรุงในสมัยกรุงธนบุรี นายธนอร์มันบาร์ตเลต์ ซึ่ง เคยพำนักอยู่เมืองไทยได้บันทึกไว้ว่าเทวสถานโบสถ์ พราหมณ์ในปีพุทธศักราช 2323 ตรงกับสมัยธนบุรี ในสมัยธนบุรี ถึงแม้ว่าอาคารสถานที่ ศิลป วัฒนธรรมจะถูกทำลายไปกับการที่กรุงศรีอยุธยา ถูกเผา แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่สามารถเผาได้และไม่สูญหายไปกับการเผาคือความเชื่อ ความศรัทธาต่อเทพเจ้า ไม่เคยหายไปจากคนไทย เมื่อเป็นเช่นนี้การสร้าง เมืองใหม่คือกรุงธนบุรี จึงเป็นการสร้างตามคติ ความเชื่อของพราหมณ์ ซึ่งเราจะเห็นได้ชัดเจนว่า ในสำนักพระราชวังจะมีโหราจารย์ประจำ เป็นผู้ กำหนดวันเวลา เป็นผู้ชี้หรือกำหนดสถานที่สร้าง พร้อมทั้งประกอบพิธีกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น พิธีกรรมก่อนการสร้างและพิธีหลังการสร้าง เสร็จ รวมทั้งสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไว้เป็นที่เคารพสักการ บูชา ซึ่งการกำหนดสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มาจาก โหราจารย์ทั้งสิ้น

2.4 อิทธิพลแนวคิดปรัชญาฮินดูใน สมัยรัตนโกสินทร์ พราหมณ์ยุครัตนโกสินทร์ได้แบ่ง ออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) พราหมณ์พิธี 2) พราหมณ์โหราจารย์ 3) พราหมณ์พฤติบาท โดยมีหน้าที่หลักสำคัญได้แก่เป็นครูของพระมหากษัตริย์ สอนใช้ศาสตราวุธและเวทย์มนต์ต่างๆ ปกษาราชการแผ่นดิน ถวายคำแนะนำเรื่องการ

บริหารบ้านเมือง ทำนายดวงชะตาเหตุการณ์บ้านเมืองประกอบพิธีกรรมต่างๆ อำนาจความสวัสดิ์ในการรบ เป็นผู้พิพากษาคดีความ เป็นราชทูต ส่วนในรัตนโกสินทร์ตอนกลางตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ในบางอย่างเน้นพิธีกรรม บวงสรวงเทวดาอารักษ์ ให้คำปรึกษาพระเจ้าแผ่นดินบางเรื่อง ในช่วงรัชกาลที่ 7 จนถึงปัจจุบัน พราหมณ์ยังทำหน้าที่ทางพิธีกรรมเป็นหลัก เช่น พิธีมงคลแรกนาขวัญ เป็นต้น แต่บทบาทด้านอื่นๆ ถูกลดลงไปตามกาลสมัยนั่นเอง

3. วิเคราะห์เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย คือศาสนาพราหมณ์เข้ามาในดินแดนสุวรรณภูมิตั้งแต่ยุคก่อนสุโขทัยและไม่เคยหายไปจากดินแดนแห่งนี้ จึงทำให้เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูได้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตคนไทยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอิทธิพลเทพเจ้าในปรัชญาฮินดู จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพร้อมกับการศึกษาจากโบราณสถานประกอบ ทำให้พบว่าเทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยนั้นมีอยู่หลายด้าน แต่ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เพียง 5 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการเมืองการปกครอง ประเทศไทยมีระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสูงสุดของประเทศ และกษัตริย์จะดำรงอยู่ในฐานะประมุขสูงสุดของประเทศ กษัตริย์เปรียบเสมือนองค์จ้ำแลงของเทพเจ้าหรือเป็นอวตารของพระเจ้าที่ลงมาดูแลความสุขทุกข์ของปวงชนชาวไทย ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากเทพเจ้าในปรัชญาฮินดู เพราะฮินดูเชื่อว่าพระเจ้าเป็นสิ่งสูงสุดในฐานะเป็นผู้สร้าง และผู้ดูแล สำหรับการปกครอง

ไทยที่ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาฮินดู เช่น การตั้งชื่อเมืองก็เอาชื่อตามตำนานฮินดู และการตั้งชื่อกษัตริย์ก็ใช้พระนามของพระวิษณุมาตั้งเป็นชื่อเรียกของนามพระมหากษัตริย์ เช่น KING RAMA 9-10 ในปรัชญาฮินดูเชื่อว่าพระนารายณ์เป็นเทพเจ้าผู้ปกครองโลกและจักรวาล พระองค์ทรงเป็นผู้กำหนดชะตากรรมของสรรพสิ่งหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าพระองค์ทรงเป็นราชาของสรรพสิ่ง ส่วนพาหนะของพระนารายณ์คือครุฑ และแนวคิดเรื่องพระนารายณ์ ได้มีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองไทย คือระบบการปกครองไทยเชื่อว่าพระมหากษัตริย์เป็นองค์สมมติเทพของพระนารายณ์ ดังนั้น พาหนะของกษัตริย์ไทยจึงใช้ครุฑเป็นพาหนะ เมื่อพระองค์เสด็จไป ณ ที่ใดจะใช้ครุฑเป็นพาหนะเดินทาง ถ้าพระองค์เสด็จโดยรถยนต์พระที่นั่งจะมีครุฑเป็นตราประจำรถพระที่นั่งซึ่งติดอยู่หน้ารถนั้นก็หมายความว่าพระองค์ใช้ครุฑเป็นพาหนะในการเสด็จนั่นเอง ส่วนหน่วยงานราชการต่างๆ ก็ได้รับอิทธิพลแนวคิดจากเทพเจ้าในปรัชญาฮินดู โดยการนำเอาเทพเจ้าในปรัชญาฮินดูมาทำเป็นตราสัญลักษณ์ประจำหน่วยงาน เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ใช้รูปพระพิรุณทรงนาค ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งฝน กระทรวงคมนาคม เป็นรูปพระรามทรงรถ กระทรวงพาณิชย์ เป็นรูปพระวิษณุกรรม เป็นต้น

3.2 ด้านการศึกษาจากหลักฐานที่ปรากฏเทพเจ้าในด้านการศึกษารากจะพบกับพระวิษณุกรรมจะถูกสร้างตามสถานศึกษาสาขาทางช่างทุกสถาบัน ท่านเป็นที่เคารพนับถือของวงการงานวิศวกรรมงานช่างการก่อสร้าง ช่างไทยในแขนง

สาขาต่างๆ นั้น ได้ให้ความเคารพบูชาต่อพระ
วิศกรรมในฐานะครูช่าง หรือเรียกได้อีกอย่างว่า
เทพแห่งวิศกรรมของไทย โดยนิยมสร้างอยู่สอง
ท่า คือ ท่าประทับนั่งห้อยพระบาท พระหัตถ์ข้าง
หนึ่งถือ ผีง (จอบสำหรับขุดไม้) และอีกข้างถือ ดิ่ง
และท่าประทับยืนมือขวาถือไม้เมตรหรือไม้ว่า มือ
ซ้ายถือลูกดิ่งและไม้ฉาก หากสถาบันใดเปิดสอน
วิชาช่างก่อสร้าง มักอยู่ในท่ายืนมือถือลูกดิ่งและ
ไม้เมตร อันเป็นเครื่องมือของช่างก่อสร้างมาแต่
สมัยโบราณ ที่ใช้สำหรับวัดความเที่ยงตรง แต่สิ่งที่
นอกเหนือไปจากนั้นยังแฝงไปด้วยปรัชญาในการ
ดำเนินชีวิต คือความแม่นยำ เที่ยงตรง ไม่มีความ
เอนเอียงในทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นข้อควรทำของช่างที่
ดี คือความมีคุณธรรมประจำใจ หากสถาบันใดเปิด
สอนวิชาชีพรุ่นอื่นๆ ที่ไม่ใช่ช่างก่อสร้างอยู่ด้วย
มักจะใช้ท่านั่ง เข้าใจว่าผู้สร้างคงจะชี้ให้เห็นเด่นชัด
ถึงสถาบันผู้ผลิตช่างก่อสร้าง อันเป็นช่างเก่าแก่มี
มาแต่ก่อนแล้วบางมหาวิทยาลัยที่ใช้เทพพระเจ้าใน
ปรัชญาอินดูมาเป็นตราประจำประจำมหาวิทยาลัย
เช่น สัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร คือ พระ
พิฆเนศวร ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งความสำเร็จ ทั้งยัง
เป็นเทพแห่งศิลปวิทยาการและการประพันธ์
พระหัตถ์ขวามือถือตรีศูลพระหัตถ์ขวาล่างถือ
งาช้าง พระหัตถ์ซ้ายบนถือปาศะ (เชือก) พระหัตถ์
ซ้ายล่างถือครอบน้ำ ประทับบนบัลลังก์เมฆที่เขียน
ด้วยลายกนก ภายใต้มีอักษรว่า “มหาวิทยาลัย
ศิลปากร”

3.3 ด้านศิลปะศิลปะคืองานประดิษฐ์
หรือสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นจากแนวคิดทาง
ปรัชญา คติความเชื่อ ผสมผสานกับวิถีชีวิต สำหรับ

ศิลปะในประเทศไทยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจาก
แนวคิดปรัชญาฮินดู เช่น การสร้างพระราชนิเวศน์ สร้าง
ปราสาท สร้างวิหาร สร้างรูปเทพเจ้าต่างๆ หรือการ
สร้างเทวรูป ส่วนใหญ่จะเป็นเทพพระเจ้าในตำนาน
ปรัชญาฮินดู เช่น รูปพระอิศวร รูปพระพรหม รูป
พระวิษณุ เป็นต้น คนไทยได้ประมวลความเชื่อ
เหล่านี้แล้วถ่ายทอดลงสู่งานศิลปะ ซึ่งมีหลักฐาน
ปรากฏมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน
และงานศิลปะอีกอย่างหนึ่งปรากฏหลักฐานชัดเจน
คือกิจกรรมฝาผนัง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าภาพ
วาด ซึ่งการวาดภาพในสถานที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น
ในสำนักพระราชวัง กำแพงเมือง อุโบสถตามวัดวา
อารามต่างๆ ซึ่งเป็นพุทธสถานก็มีการผสมผสาน
ระหว่างแนวคิดและคติความเชื่อเรื่องเทพเจ้าใน
ปรัชญาฮินดู เช่น รูปพระพรหม รูปพระลักษณ
พระราม นางสีดา เป็นต้น เช่น งานจิตรกรรมที่
เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่อง
รามเกียรติ์เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังบนพระ
ระเบียงล้อมรอบอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
จากการศึกษาค้นคว้าทางวรรณกรรมและเอกสาร
ต่างๆ หลักฐานทางจารึกทางประติมากรรม
จิตรกรรมได้ปรากฏ ร่องรอยการเดินทางมาของ
พราหมณ์และพิธีกรรมและประเพณีความเชื่อทาง
ศาสนาซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นพราหมณ์ที่มาจาก
อินเดียได้

3.4 ด้านวัฒนธรรมประเพณีคนไทย
ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมประเพณีจากอินเดีย
โดยการมาผสมผสานกับคติความเชื่อของคนไทย
เดิม เช่น การบายศรีสู่ขวัญการรดประพรมน้ำมนต์

ที่คนไทยทำต่อเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นการกระทำตามคติความเชื่อของศาสนา พราหมณ์ ที่คนไทยได้รับวัฒนธรรมนี้มาจาก ประเทศอินเดียหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าได้รับ อิทธิพลจากปรัชญาฮินดู เมื่อเป็นเช่นนี้การบายศรีสู่ขวัญจึงเป็นวิถีชีวิตของคนไทย ความเชื่อและพิธีทำขวัญเป็นกระบวนการที่แสดงความผูกพันและความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติระหว่างบุคคลกับครอบครัวและบุคคลกับชุมชน พิธีทำขวัญปรากฏในทุกภาคของประเทศ อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญต่อขวัญและพิธีทำขวัญมีความแตกต่างกัน มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.5 ด้านการดำรงชีวิตการดำรงชีวิตหรือวิถีของคนไทยนั้น ความเชื่อในพระเป็นเจ้าตรีมูรติ ทั้ง 3 องค์ คือ พระพรหม พระวิษณุ พระศิวะ ยังคงมีอิทธิพลควบคู่ไปกับการนับถือพุทธศาสนา ประกอบกับในโบสถ์ของชาวฮินดูมักจะตั้งพระพุทธรูปร่วมกับรูปปั้นของมหาเทพทั้งนี้สืบเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องอวตารของพระวิษณุทำให้คนไทยที่นับถือพุทธศาสนานิยมมาสวดอ้อนวอนขอพรและบนบานต่อมหาเทพเช่นการบนบานต่อพระพรหมหลายคนก็เข้าร่วมพิธีกรรมของฮินดูจึงเรียกได้ว่ามีผู้คนจำนวนมากที่นับถือพระพุทธรูปทั้งฮินดูผสมกันไป สำหรับเทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย ผู้วิจัยได้พบ

ประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นจึงนำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อทำการอภิปรายผล ดังนี้

1. ปรัชญาฮินดูมีเทพเจ้าหลายองค์ ซึ่งเกิดจากการแปลงร่างของเทพเจ้าองค์เดียว เพื่อมาทำหน้าที่ต่างกันในโลกนี้เท่านั้น ซึ่งชาวฮินดูเรียกว่า “ตรีมูรติ” หมายถึง เทพเจ้าองค์เดียวแต่แปลงร่างมาเป็นเทพเจ้า 3 องค์ คือ พระผู้สร้าง พระผู้รักษา และพระผู้ทำลาย พระพรหมเป็นสัจธรรมสูงสุดไม่มีรูป แต่เมื่อจะสร้างโลกก็จะสำแดงตนเองเป็น 3 รูป (ตรีมูรติ) คือพระพรหม (ผู้สร้าง) พระวิษณุหรือนารายณ์ (ผู้รักษา) และพระศิวะ (ทำลาย) ซึ่งสอดคล้องกับสุนทร ภู รังสี (2537, หน้า 13) ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ปรัชญาอินเดีย: ประวัติและลัทธิ ที่ว่า มูลเหตุของการเกิดแนวคิดเรื่องตรีมูรติของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูนั้น อาจแยกเหตุปัจจัยได้หลายส่วน ส่วนหนึ่งเกิดจากระสภายนอกของความเข้มแข็งและกระแสนอบรับนับถือของพุทธศาสนาหายาน ประกอบกับความอ่อนแอของพุทธศาสนาเถรวาทเริ่มปรากฏให้เห็นในอินเดีย จึงเกิดปรากฏการณ์เข้าแทรกแซงด้วยการตีความหรืออรรถาธิบายคำสอนอ้างความเก่าแก่ของคัมภีร์ว่าเป็นปุราณะ (โบราณ) โดยยกเหตุผลให้เห็นว่าพระพุทธรูปเจ้าเป็นเพียงองค์อวตารปางหนึ่งของพระนารายณ์เป็นต้นและสอดคล้องกับพระชาติชาย ชาติวิทโธ (สุขเอก) (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสังสารวัฏในปรัชญาฮินดู พบว่า พรหมันหรือพระพรหมเป็นสัจธรรมสูงสุดไม่มีรูปแต่เมื่อจะสร้างโลกก็สำแดงเป็น 3 รูป (ตรีมูรติ) คือ พระพรหมผู้สร้าง พระวิษณุหรือนารายณ์ผู้รักษา และพระศิวะหรือผู้ทำลาย มีกฎ

ธรรมชาติ เรียกว่า ฤๅษะทำหน้าที่ควบคุมความเป็นระเบียบของโลกเป็นต้น

2. เทพเจ้าในปรั๓ญาฮินดูได้มีอิทธิพลต่อสังคมไทย ถึงแม้ว่าสังคมไทยส่วนใหญ่จะนับถือพระพุทธศาสนา ชาวพุทธเองก็ยอมรับเทพเจ้าในปรั๓ญาฮินดู และคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่ไม่ได้ปฏิเสธเทพเจ้าในปรั๓ญาฮินดู ที่เห็นได้ชัดเจนคือการสอนพระพุทธศาสนาได้มีการประยุกต์หรือได้มีการผสมผสานแนวคิดเทพเจ้าในปรั๓ญาฮินดูเข้ามาสอนชาวพุทธ เช่น การสอนเรื่องพระพรหมซึ่งทางพุทธศาสนายกมาเป็นบุคลาธิษฐานสอนส่วนว่าพระพรหมมีสี่หน้า คือเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเปกขา ถ้าใครมีคุณสมบัติเหล่านี้เรียกว่าเป็นพรหม ซึ่งสอดคล้องกับอรุณศักดิ์ กิ่งมณี (2551, หน้า 3) ที่กล่าวไว้ในหนังสือ ตริมูรติ: อภิมหาเทพของฮินดู สรุปความได้ว่า อารยธรรมที่แพร่เข้ามายังดินแดนเอเชียอาคเนย์น่าจะมาจากประเทศอินเดียและประเทศจีนเป็นส่วนใหญ่ แนวคิดเกี่ยวกับเทพเจ้านั้นเป็นเอกลักษณ์ชัดเจนที่ปรากฏอยู่กับทั้ง 2 ประเทศ ศาสนาฮินดูที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศอินเดียมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าหลายองค์ แต่ที่สำคัญมีอยู่ด้วยกัน 3 องค์ คือ พระพรหม, พระวิษณุ และพระศิวะ โดยต่อมาเทพเจ้าทั้ง 3 องค์รวมเรียกว่า ตริมูรติ ความเชื่อนี้ได้ส่งอิทธิพลมาถึงความเชื่อที่อยู่ในประเทศทางเอเชียอาคเนย์รวมถึงประเทศไทยด้วย และสอดคล้องกับชนาภวัตรวงศ์โรจนภรณ์ (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของคำสอนเรื่องพรหมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย พบว่า พระพรหมในศาสนาพราหมณ์ เป็นนพระผู้สร้างโลกมนุษย์

และสรรพสิ่งทั้งหลาย ได้รับการอธิบายในรูปของบุคลาธิษฐานพรหม เป็นพรหมที่มีรูปเป็นตัวบุคคล (Personal God) เป็นสรรพวิภูมิเพศเป็นชาย มีครอบครัว ธรรมาธิษฐานพรหม เป็นพรหมในรูปของธรรมกายคือ วิญญูณสูงสุด ชาวฮินดูมีความเชื่อว่ามนุษย์เป็นส่วนที่แตกออกจากพรหม และการเกิดเป็นทุกชีวิตดับทุกข์ด้วยการศึกษาพรหมวิทยาและการประพฤติพรหมจรรย์ด้วยการบำเพ็ญตบะเพื่อกลับคืนสู่แหล่งเดิม หรือการเข้าถึงพรหม

ดังนั้น สังคมไทยส่วนใหญ่ก็นับถือพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาอเทวนิยม ซึ่งเป็นศาสนาที่ปฏิเสธอำนาจของเทพเจ้า แต่กลับยอมรับเทพเจ้าเนื่องจาก ประเด็นที่หนึ่งคือความอ่อนแอชาวพุทธในประเทศไทย ประเด็นที่สองเนื่องจากคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่ไม่ได้ปฏิเสธเทพเจ้าในปรั๓ญาฮินดู ที่เห็นได้ชัดเจน คือการสอนพระพุทธศาสนาได้มีการประยุกต์เอาแนวคิดเทพเจ้าในปรั๓ญาฮินดูเข้ามาสอนชาวพุทธ เช่น การสอนเรื่องพระพรหมซึ่งทางพุทธศาสนายกมาเป็นบุคลาธิษฐานสอนส่วนว่าพระพรหมมีสี่หน้า คือเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเปกขา ถ้าใครมีคุณสมบัติเหล่านี้เรียกว่าเป็นพรหม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
การวิจัยครั้งต่อไปเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมไทยและการดำเนินชีวิตของคนไทย ควรทำการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ดังนี้

1.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนด้วยแนวคิดเทพเจ้าในปรัชญาฮินดู

1.2 การสร้างและพัฒนาศิลปะด้วยแนวคิดเทพเจ้าในปรัชญาฮินดู

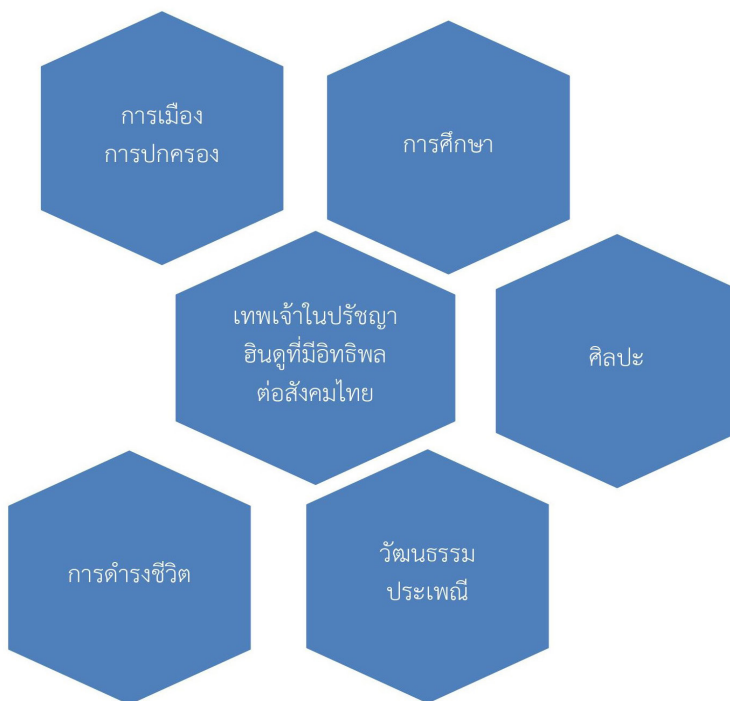
1.3 การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีด้วยแนวคิดเทพเจ้าในปรัชญาฮินดู

1.4 การสร้างความสามัคคีในชุมชนด้วยแนวคิดเทพเจ้าในปรัชญาฮินดู

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เทพเจ้า

ในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย ทำให้ได้องค์ความรู้จากการวิจัย คือ ปรัชญา แนวคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิต สำหรับเทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลของต่อสังคมไทยที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรม คือ ตาราสัญลักษณ์ กฎระเบียบของสังคม การศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการเมืองการปกครอง 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านศิลปะ 4) ด้านวัฒนธรรม ประเพณี 5) ด้านการดำรงชีวิตหรือวิถีชีวิตของคนไทยสามารถเขียนออกมาเป็นแผนภูมิภาพดังนี้

ภาพที่ 1 เทพเจ้าในปรัชญาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

ชนาภัทร์ วงศ์โรจนภรณ์. (2554). การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของคำสอนเรื่องพรหมในคัมภีร์พระพุทธรศาสนาที่มีต่อสังคมไทย. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธนาภิต. (2546). ดำเนินเทพเจ้าและอสูร. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.

นราวัลย์ พูลพิพัฒน์. (2562). เทพเจ้าในวรรณคดีไทย: บทบาทในฐานะผู้สร้างและผู้ทำลาย. พิมพ์สวรรค์, 15(2), 69-82.

พระชาติชาย ชาติวุฑโฒ (สุขเอก). (2550). การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสังสารวัฏในปรัชญาฮินดู. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุนทร ณ รังสี. (2537). ปรัชญาฮินดู: ประวัติและลัทธิ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรุณศักดิ์ กิ่งมณี. (2551). ศรีมูรติ: อภิมหาเทพของฮินดู. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

